
HARDANGERVIDDA VILLREINUTVAL

ANALYSE

AV

FELLING OG KONTROLLKORT

2019

Felling Hardangervidda 2019

Korttype

Jakttid

Kommunevis felling fordelt på dato

Radiomerkede simler – områdebruk i jakta

Fredningssoner

Stegaros / Mår

Innlevering / utfylling av kontrollkort

Overføring av kort

Innlevering og registrering av cwd-prøver

Utarbeidet for Hardangervidda villreinutval

av

Svein Erik Lund

FELLING HARDANGERVIDDA 2019

Kommune	Kvote Voksen bukk	Kalv hunn	Kalv hann	1 ½ simle	1 ½ bukk	Simle	Bukk	TOTALT
Vinje	1.152	0	0	0	1	3	393	397
Nore og Uvdal	1.080	0	0	0	0	1	112	113
Ullensvang	770	0	1	0	0	0	189	190
Eidfjord	890	0	0	0	0	0	100	100
Tinn	852	0	0	0	0	0	214	214
Ulvik	224	0	0	0	0	1	23	24
Odda	707	0	0	0	0	0	169	169
Hol	286	0	0	0	0	0	42	42
Aurland	23	0	0	0	0	0	3	3
Rollag	16	0	0	0	0	0	0	0
Totalt	6.000	0	1	0	1	5	1245	1252
Fallvilt		23	31	2	10	26	15	107
Jakt + fallvilt		23	32	2	11	31	1260	1359

Årets kvote på Hardangervidda ble fastsatt ut fra offentlige krav ifm. CWD og ikke fastsatte bestandsmål. Mattilsynet konkretiserte i brev datert 26.03.2019 krav til forvaltningen om å nå 90% sikkerhet for smittefrihet i løpet av jakta 2020, men helst i løpet av 2019.

Når det gjaldt prøvebehov (antall og type dyr) og hvilke følger dette ville ha for bestandsutviklingen ble det vist til Veterinærinstituttet. Veterinærinstituttet hadde med utgangspunkt i en utviklet smitteoppdagelsesmodell, samt bestandsmodell utarbeidet av NINA, kjørt ulike scenarier for prøveuttak. Disse illustrerte hvilke prøveuttak fordelt på antall og type dyr som var nødvendig for å nå hhv. 90% og 99% sikkerhet for smittefrihet, innenfor den tidsrammen Mattilsynet hadde angitt.

Villreinutvalet hadde i februar – mars tett og god dialog med Veterinærinstituttet for kvalitetssikring av de rater for dødelighet og tilvekst som ble benyttet i bestandsmodellen.

Villreinutvalet fremmet følgende bestandsmessige ønsker som ble lagt inn som rammer i modellen:

- Bestanden skal holdes på minst 7.000 dyr før kalving.
- Kalvetilveksten skal være minst 2.000 kalv målt ved jaktstart.
- Bukkeandelen (målt etter jakt) skal ikke reduseres mer enn nødvendig.

Det viste seg at det var mulig å ivareta disse bestandsmålene samtidig som krav til sikkerhet for smittefrihet kunne nås innenfor det tidsperspektivet Mattilsynet hadde fastsatt. Dette forutsatte imidlertid en ren bukkejakt i 2019, der det måtte felles mellom 1.200 – 1.800 voksne bukker. Med 1.800 prøver fra voksen bukk ville en nå 90% sikkerhet for smittefrihet allerede i løpet av 2019. Villreinutvalet vurderte at en ved ren bukkejakt måtte forvente en normal fellingsprosent (20 – 30%), eller i nedre del av dette, med aktuelle kvotestørrelser. Villreinutvalet anbefalte villreinnemnda å vedta følgende kvote:

Det anbefales en kvote på 6.000 dyr. Kvoten utstedes kun på voksen bukk 2,5 år og eldre. Kvoteforslaget forutsetter at det benyttes et kontrollkort for bukk 2,5 år og eldre (ikke valgfritt dyr). Dersom det ikke blir mulig å tildele en kvote iht. disse forutsetningene, forbeholder utvalet seg retten til å komme med et annet kvoteforslag.

Kvoteforslaget er i all hovedsak fremkommet som følge av Mattilsynets krav til innsamling av cwd-prøver og ønske om raskt å nå 90% sikkerhet for smittefrihet på Hardangervidda. Bestandsmål i gjeldende bestandsplan er underordnet dette, men det er lagt opp til uendret bestandsstørrelse og en økning av kalveproduksjonen.

Kvoteforslaget har som mål å felle nok bukk til å komme opp mot 90% sikkerhet mht. smittefrihet allerede i løpet av 2019. I dette ligger det en sterk forventning at eventuell manglende felling i 2019 ikke skal medføre statlig uttak vinteren 2019/2020. Det ligger imidlertid i kortene at det er sannsynlig at dette må gjøres over to år.

Det anbefales en jakttid fra og med 10. august til og med 22. september for Hardangervidda sør for rv. 7. Nord for rv. 7 anbefales det å følge samme jakttid som eventuelt blir vedtatt for Nordfjella sone 2, og dette overlates til Nordfjella å vurdere.

Nemnda vedtok en kvote i tråd med villreinutvalet sin anbefaling. Kvotevedtaket ble påklaget av flere vald, enkeltpersoner, og ulike organisasjoner. Klagene tok utgangspunkt i en generell uenighet i forhold til Mattilsynets krav, andre bestandsvurderinger mht. antall bukk i bestanden, frykt for at all voksen bukk skulle bli skutt ut, frykt for inhuman jakt ved kun bukkekort, og helt andre modeller for smittefrihet/bestandsutvikling enn det som var utgangspunktet i de modeller som ble benyttet av Veterinærinstituttet. Ulike «aksjonsgrupper» benyttet media aktivt med ukentlige kritiske oppslag og det ble jobbet politisk mm. Klagene ble imidlertid ikke tatt til følge og Miljødirektoratet stadfestet nemnda sitt kvotevedtak.

Alle negative media oppslag og initiativ fra «aksjonsgruppene» førte imidlertid til en unødvendig usikkerhet hos mange jegere og rettighetshavere. Jaktresultatet viser imidlertid at de fleste bekymringene og påstandene mht. mulige konsekvenser av kvoten, ikke var reelle. Jaktresultatet ble i tråd med de vurderinger som ble gjort av villreinutvalet. Jegerne har i en krevende situasjon gjort en svært god jobb med gjennomføring av jakta og prøveinnsamling.

KORTTYPE

Villreinutvalet anbefalt i kvoteforslaget å benytte rene bukkekort der det kun var tillatt å felle voksen bukk 2,5 år og eldre. Dette i stedet for den vanlige korttypen «fritt dyr». Det ble vurdert som uhensiktsmessig å benytte korttypen «fritt dyr», når målet var prøver fra voksen bukk. En høy kvote med «valgfritt dyr» ville fort gi et høyt uttak av simler. Dette da ikke alle jegerne ville klarer å felle bukk, og spesielt sent i jakta vil prioritere felling av simple. Dette vil medført at forutsetningene om å unngå bestandsreduksjon, samt oppnå økt kalvetilvekst, ikke ville bli oppnådd. For å kunne gjennomføre en ren bukkejakt måtte kvoten tildeles som rene bukkekort, dvs. kontrollkort der det kun var tillatt å felle *bukk 2,5 år og eldre*. Nemnda støttet dette og Miljødirektoratet ga dispensasjon slik at denne korttypen kunne benyttes.

På Hardangervidda var det ingen erfaring med denne typen kontrollkort. Enkelte var redd for at denne typen kontrollkort ville medføre mye feilskytinger og at ren bukkejakt ville kunne gi inhuman jakt. I etterkant av jakta kan det konkluderes med at bekymringene var ubegrunnet. Jegerne har klart oppgaven bra, med få feilskytinger og normal gjennomføring av jakta. Noen indikasjoner på at jegerne har jaktet inhumant som følge av korttypen har heller ikke fremkommet. Ser en på antall dyr som ble felt på den enkelte dag i løpet av jakta var det i år mer jevn fordeling av felte dyr pr. dag, uten enkeltdager der det ble felt svært mange dyr. Dette indikerer at jakta har gått mer rolig for seg.

År	Kvote	Felte dyr	Ant. dyr felt på de tre dagene med flest fellinger gjennom jaktperioden
2011	5.000	1.376	197 / 85 / 76
2012	6.000	1.170	154 / 88 / 57
2017	6.000	1.376	134 / 80 / 69
2019	6.000	1.252	71 / 60 / 59

Mulige forklaringer på dette kan være:

- Bukk mer krevende mht. slakting og transport.
- Jegerne ikke like tilbøyelig til å felle flere dyr pr. jaktsituasjon.
- Mer krevende å felle flere dyr i samme jaktsituasjon når kun bukk kan felles.
- Jakttrykket i normal 1. uke av jakta, nå fordelt over de første 2 ukene av jakta.

I år med normale kvoter der alle kategorier dyr kan felles, blir ofte kort benyttet ved felling av skadde dyr. Slike fellinger kommer da inn i fellingsrapporten og meldinger om skadde dyr blir ikke meldt fra til oppsynet. Med kun rene bukkekort, kombinert med stort utbrudd av fotråte, hadde ikke jegerne i år denne muligheten til å benytte kontrollkortet ved felling av skadde dyr. Dette medførte at jegerne ved felling av skadde dyr (utenom voksen bukk) måtte melde inn fellingene til oppsynet og at disse dyrene ble ført som fallvilt. Dette kombinert med utbrudd av fotråte og dermed mange syke dyr, ga en kraftig økning i antall dyr felt og rapportert som fallvilt.

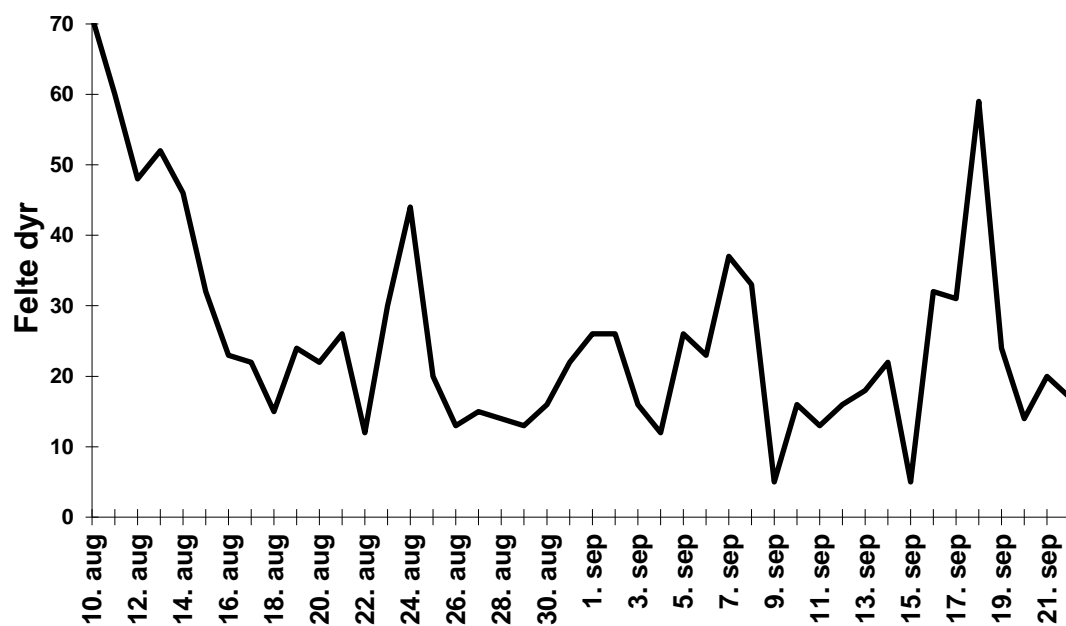
JAKTTID

Med kun bukkejakt vurderte villreinutvalet det fornuftig å forskyve jakttiden. I tråd med tidligere anbefalinger syntes det ikke hensiktsmessig eller fornuftig å felle bukk sent i jakta pga. faren for å felle bukk i brunst. Felling av bukk kun for uttak av cwd-prøver, uten at kjøttet benyttes til mat, strider mot den høstingskultur som står sterkt på Hardangervidda og må ikke forekomme. Villreinutvalet ønsket derfor å stanse jakta tidligere og heller forlenge jakttiden i forkant av ordinær jakttid. Dette for at antall jaktdager tilgjengelig for jegerne ikke skulle bli redusert.

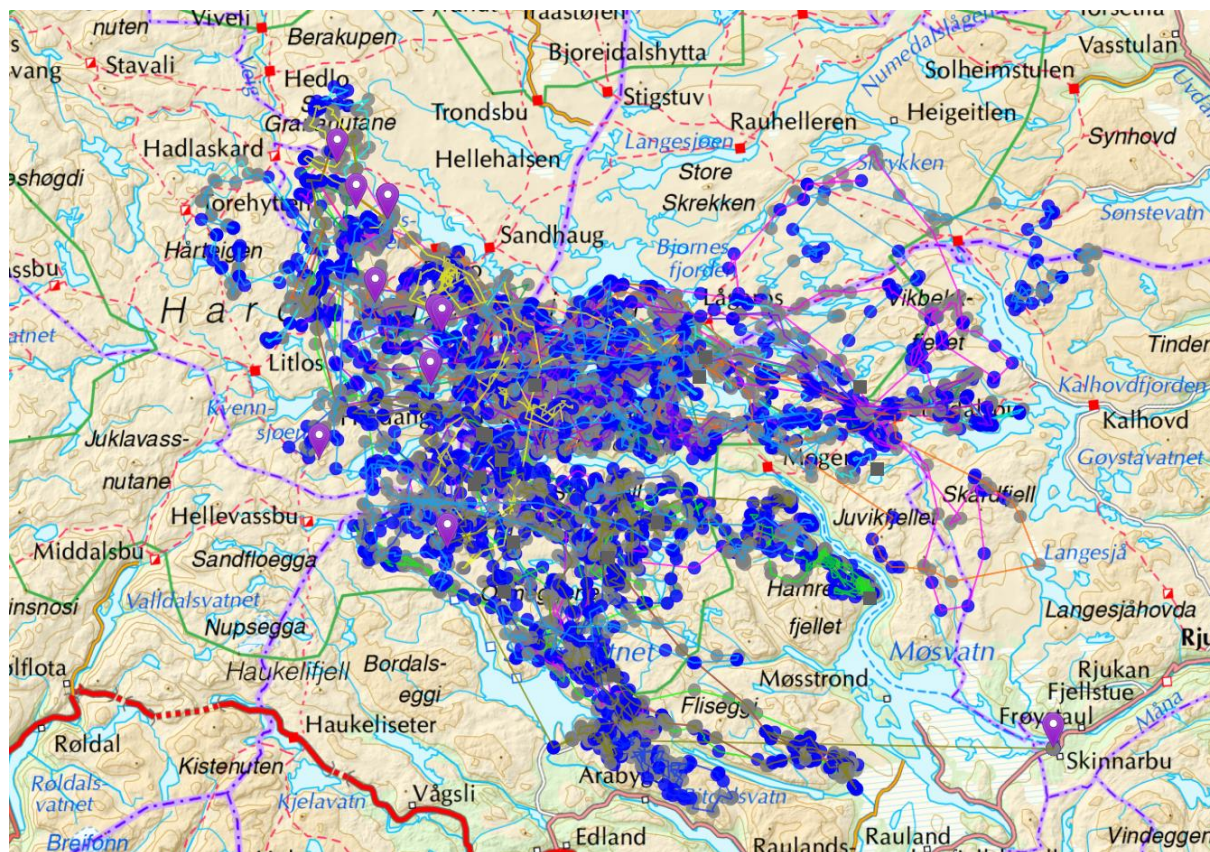
Villreinutvalet anbefalte en jakttid fra og med 10. august til og med 22. september for områdene sør for rv. 7. For områdene nord for rv. 7 ønsket villreinutvalet å følge jakttidene for Nordfjella villreinområde. Dette da villrein som benytter området nord for rv. 7 er dyr fra Nordfjella. I dette området ble jakttiden fra og med 1. august til og med 22. september.

I områdene sør for rv. 7 ble det felt 393 dyr i perioden 10 – 19. august. På Hardangervidda nord for rv.7 ble det i jakta felt 9 dyr. Av disse ble 5 dyr i perioden 1 – 9. august og ett dyr i perioden 10 – 19. august.

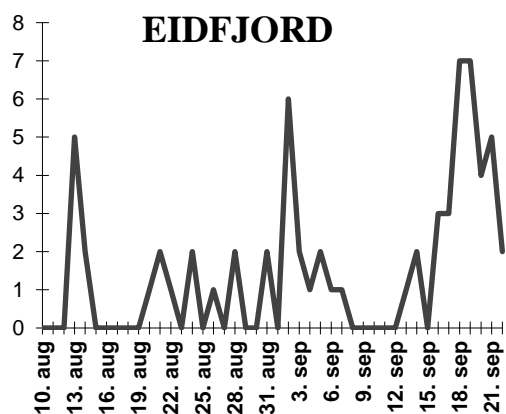
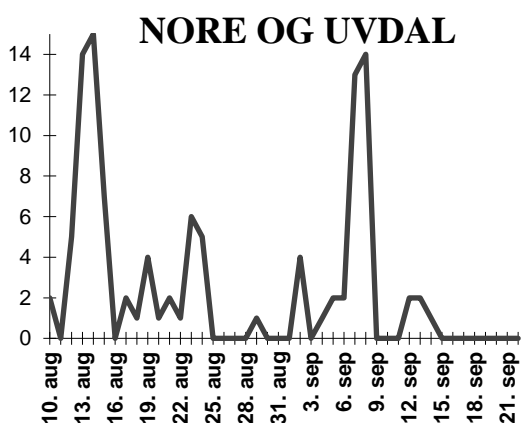
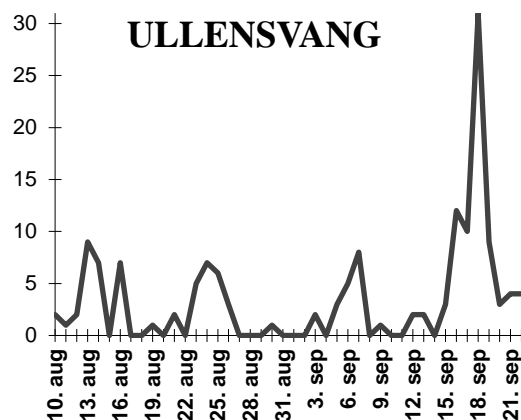
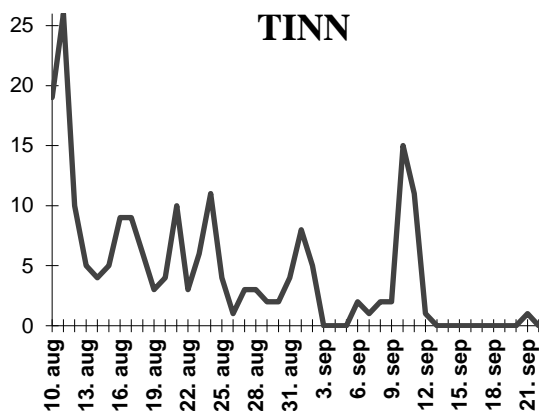
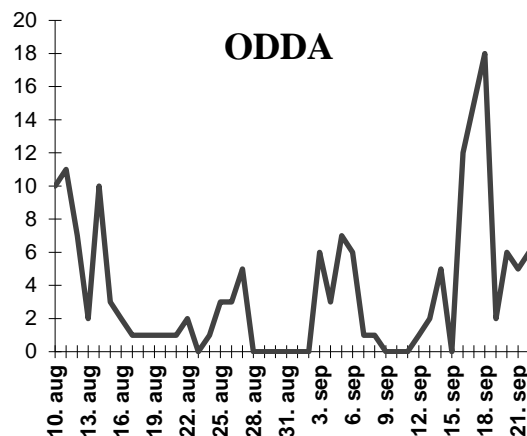
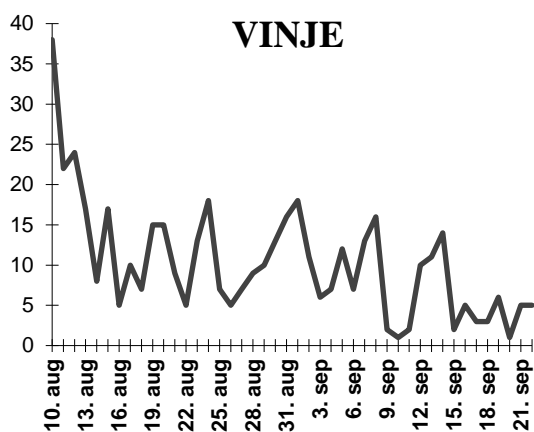
I Telemark var det vald som ikke hadde jegere eller kun få jegere i perioden før 20. august. Dette av praktiske årsaker pga. bortleide hytter i forbindelse med fiske ol. Mange områder har også faste jegere til faste perioder av jakta, noe som er vanskelig å endre på. Dette medførte trolig at jakta ble rolig og at antall dyr felt pr. dag i starten av jakta ble noe lavere enn normalt. Det jakttrykket som vanligvis har vært i den 1. jakt uka ble nå spredt utover de første to ukene av jakta. Fellingsresultatet synes ikke å være negativt påvirket av dette. Trolig kan endringen i jakttrykket ha slått positivt ut både på felling og jaktpress på dyra.

KOMMUNEVIS FELLING FORDELT PÅ DATO

Felling fordelt på den enkelte dag, samlet for hele villreinområdet.

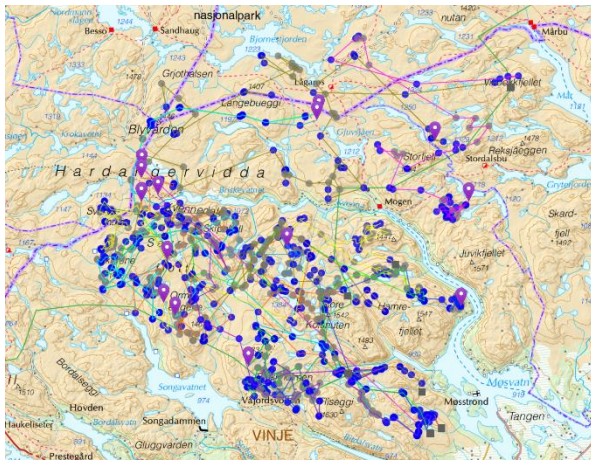
GPS-merkede simler sin arealbruk fra 10. august til og med 22. september 2019.

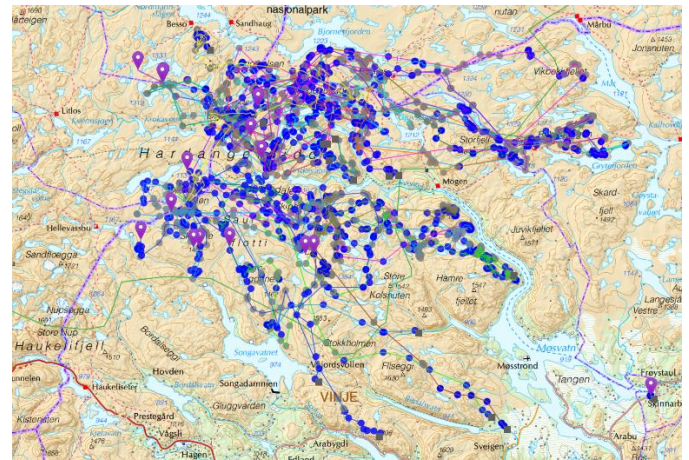
Figurene viser antall dyr som er felt i den enkelte kommune fordelt på dato. For Vinje inneholder figuren vesentlig flere felte dyr enn fellingsresultatet for Vinje. Dette skyldes at dyr felt i Vinje på kort fra vald i andre kommuner er tatt med i figuren. I offentlig fellingsstatistikk registreres felte dyr på det vald kortet er utstedt, ikke på det vald dyret er felt.

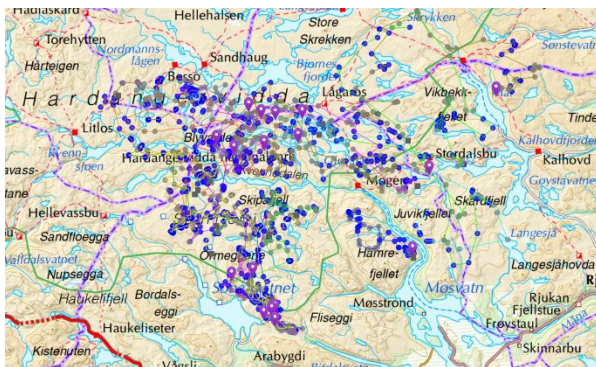
RADIOMERKEDE SIMLER – OMRÅDEBRUK I JAKTA

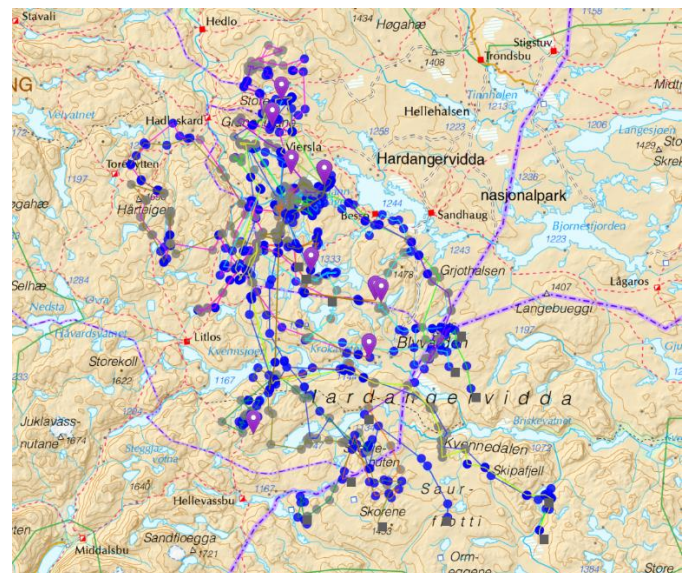
Perioden før jaktstart. 1 - 9. august.

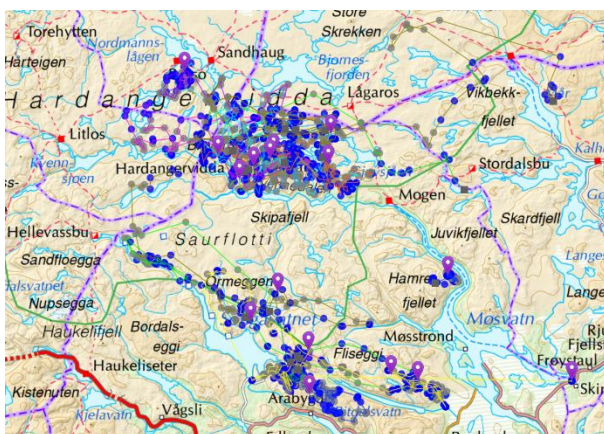
Perioden 1 - 15. september.

Perioden 10 - 19. august.

Perioden 16. - 22. september.

Perioden 20 - 30. august.

I uka før jaktstart var bevegelse på flokkene fra områdene sør for Kvenna og nordover. Litt ut i jakta delte dyra seg i to hovedkonsentrasjoner, nord og sør for Kvenna. Det ble imidlertid begrenset områdebruk og først siste jakt uka dro dyra noe lenger vestover inn i Hordaland. Det var flokker og jakt utover de områdene med merkede simler. Dette gjelder spesielt i Odda og Vinje sør for Kvenna, tidlig i jakta. Merkede simler gir imidlertid et godt bilde av arealbruken til hovedtyngden av dyra, og dermed også hvor det ble jaktet.

FREDNINGSSONER

Fredningssonene som ble opprettet i Hordaland og Buskerud er nå prøvd ut siden 2013. Det ble foretatt en gjennomgang av disse i en egen rapport i 2017. Fredningssonene synes å ha hatt ulik effekt og det var bl.a. grunnlag for å vurdere fredningssonenes utforming og andre tiltak før jakta 2018. Dette ble også gjort og resulterte i endret utforming på flere av fredningssonene.

Den desidert største fredningssonen er etablert i Ullensvang og Eidfjord, fra fylkesgrensa og vestover til Grotflott. Dette er den fredningssona som i størst grad har blitt «prøvd ut» da reinen hvert år har trukket vestover mot fredningssona. I motsetning til årene før fredningssona ble opprettet har reinen reist vestover i fredningssona, uten stopp ved fylkesgrensa. Det synes å være stor enighet om at fredningssona virker etter hensikten mht. å få reinen til å trekke vestover inn i Hordaland. Fredningssona har imidlertid båndlagt store jaktområder og det ble foretatt en justering av fredningssona i 2018. Målet var å frigjøre et større jaktområde, samtidig som den positive effekten fredningssona har hatt skulle opprettholdes. I forkant av jakta 2019 ble det bestemt at fredningssona skulle gjelde i perioden 10. august til og med 15. september. I løpet av jakta besluttet Eidfjord fjellstyre å oppheve fredningssona på sitt areal fra og med 2. september. Hovedtyngden av dyr sto på dette tidspunktet lenger øst. Oppheving av fredningssonen synes ikke å ha hatt positiv effekt på trekket vestover. Reinen synes å ha blitt hindret i vestlig trekk i den del av fredningssona som ble opphevet i Eidfjord, mens det var bedre mulighet for reinen å trekke i gjenværende del av fredningssona i Ullensvang.

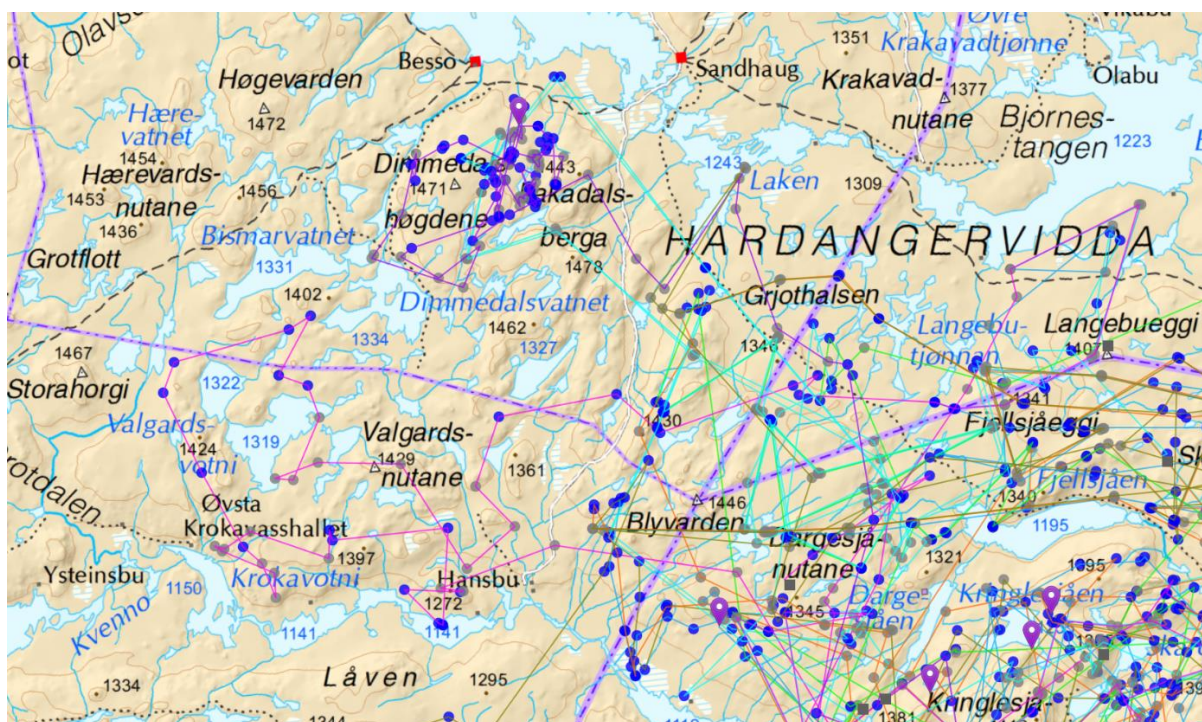
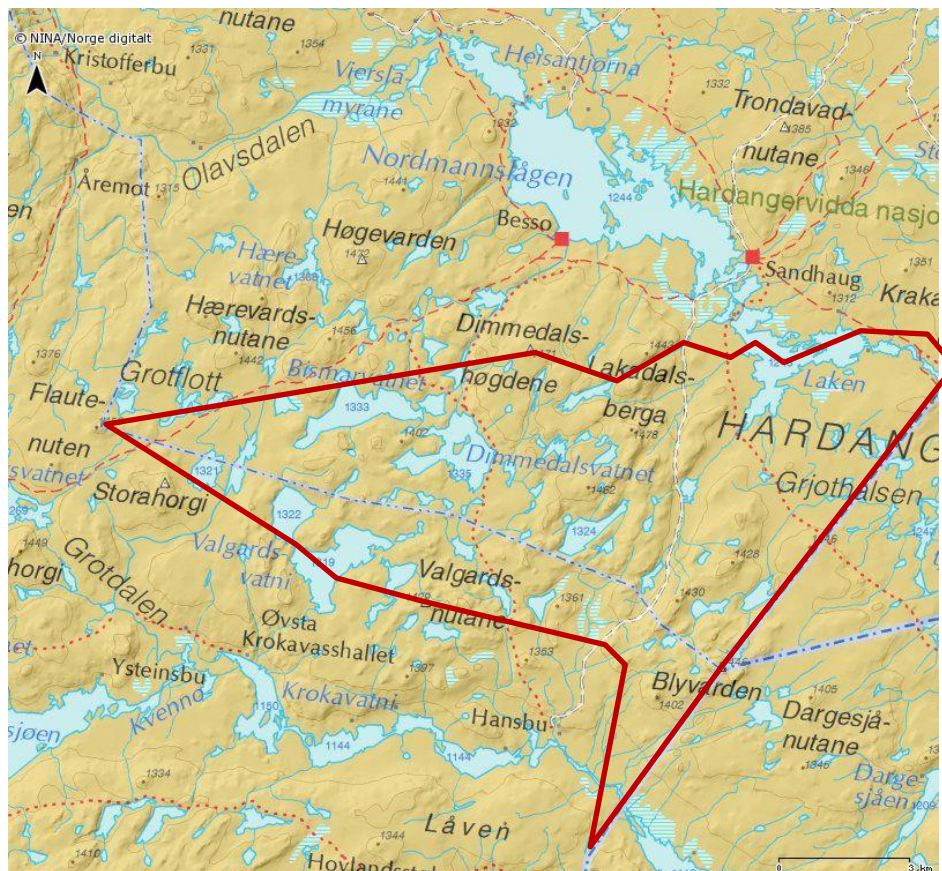
Fredningssonen sør for Øvre- og Nedre Bjørnavatnet har ikke hatt en entydig positiv effekt på trekket vestover og har båndlagt relativt store jaktområder. I 2018 fikk fredningssona en ny utforming. Dette for å se om det var mulig å åpne større jaktområder samtidig som en kunne opprettholde forsøket med en fri korridor for reinen vestover. I forkant av jakta 2019 ble det bestemt at fredningssona skulle gjelde i perioden 10. august til og med 15. september. I løpet av jakta besluttet Røldal fjellstyre å oppheve fredningssona på sitt areal fra og med 13. september. Hovedtyngden av dyr sto da lenger øst. Oppheving av fredningssonen synes ikke å ha hatt positiv effekt på trekket vestover.

Fredningssonen på Øvre Numedal statsallmenning (HA55) har siden 2013 hatt noe ulik utforming de enkelte år. Fredningssonen har videre kun vært på sørsiden av Lågen og vært tidsbegrenset til perioden 20/8 – 5/9. I 2018 ble fredningssonen endret til også å gjelde areal nord for Lågen (HA56), samt å gjelde i hele jaktperioden. Fredningssonen ble mer rendyrket for å bedre trekket over Lågen i området mellom Bjornesfjorden og Geitvatnet. I 2019 besluttet fjellstyret ikke å ha fredningssone. Dette som følge av Miljødirektoratets brev av 25.06.2018 i forbindelse med klagebehandling på fjellstyrets vedtak om å stanse fisket i Lågen i deler av jaktperioden. Fjellstyret opplevde at Miljødirektoratet og Norges jeger og fiskerforbund var negative til tiltak som kunne bedre reinens områdebruk og dermed jakta. Fjellstyret vurderer det også som urimelig med store innskrenkinger for jegerne, mens andre brukergrupper fritt kan stenge / skremme reinen i de samme områdene. Fjellstyret ville også prøve ett år uten fredningssone. Det er ingen ting som tyder på at dette ga en bedring i trekket nord- og østover.

Opdal Renkompani sin fredningssone i Havfossområdet mellom Hettefjorden og Mårfjorden ble ikke benyttet av reinen i høst. Dvs. det var rein som trakk over fredningssonen, men da sørover, ikke nordover som er hensikten. Det var ikke dyr som gjorde forsøk på å krysse fredningssonen nordover. Fredningssona vurderes imidlertid å ha en svært viktig funksjon når det gjelder reinens mulighet til å trekke østover inn i Nore og Uvdal og inn i østre deler av Tinn. Dette da området er en av få mulige trekkveier som reinen kan benytte for å komme seg østover, bl.a. pga. den absolutte barrieren som er i områder ved Stegaros. Det er ved Havfoss også andre

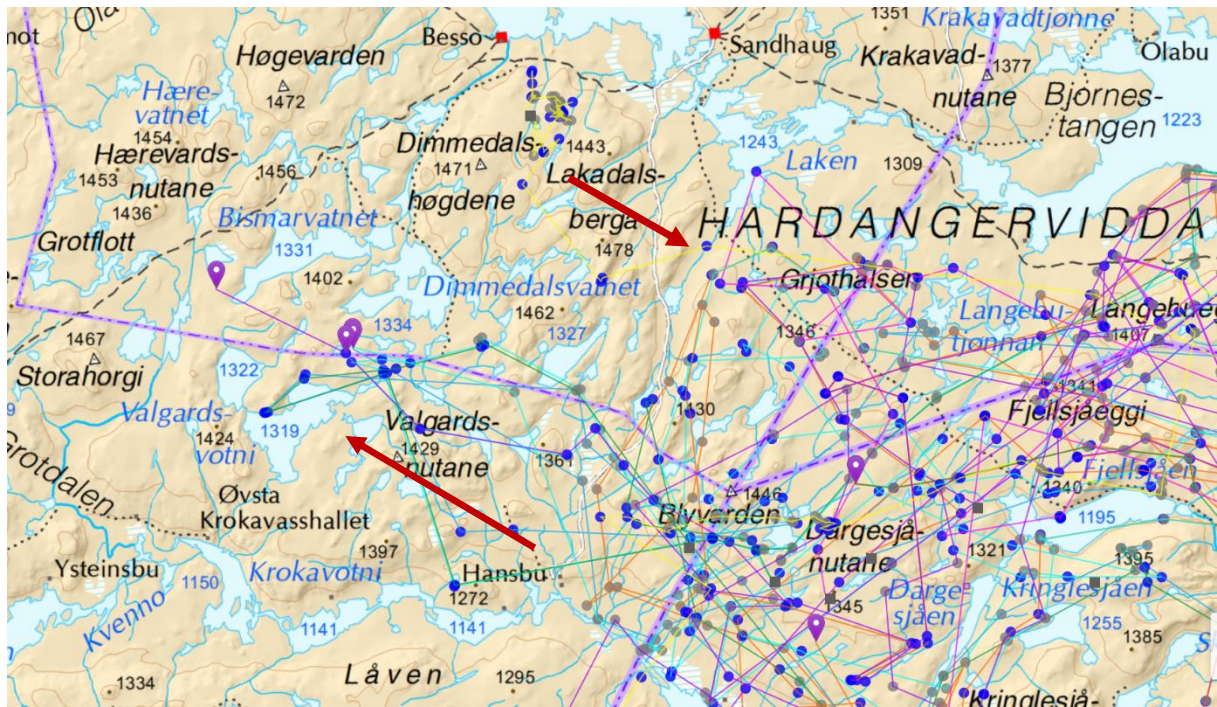
forhold som kan påvirke villreintrekket, slik som vassdraget, DNT-sti og jakt på sørsiden av fredningssona. Styring av annen ferdsel og utvidelse av fredningssona sørover bør vurderes.

Fredningszone Eidfjord og Ullensvang statsallmenning

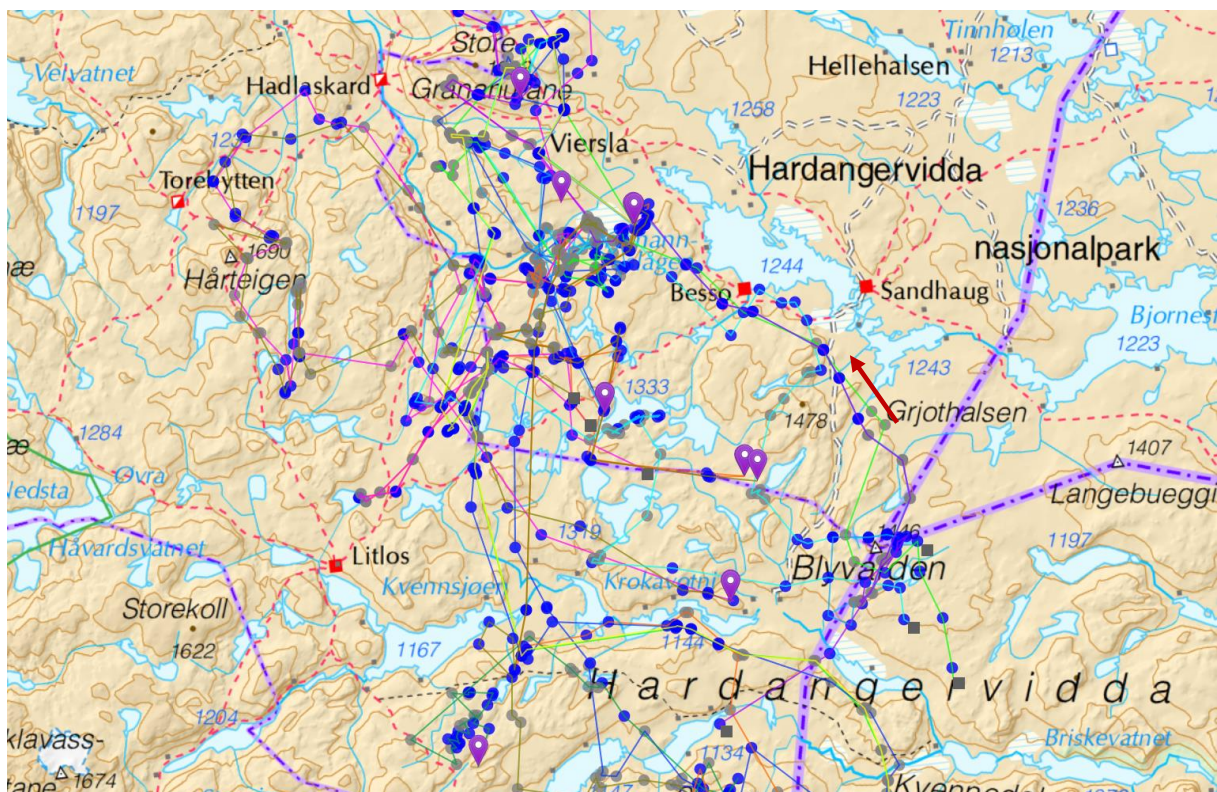

GPS-posisjoner for simler i fredningssona i perioden 10. august t.o.m. 1. september.

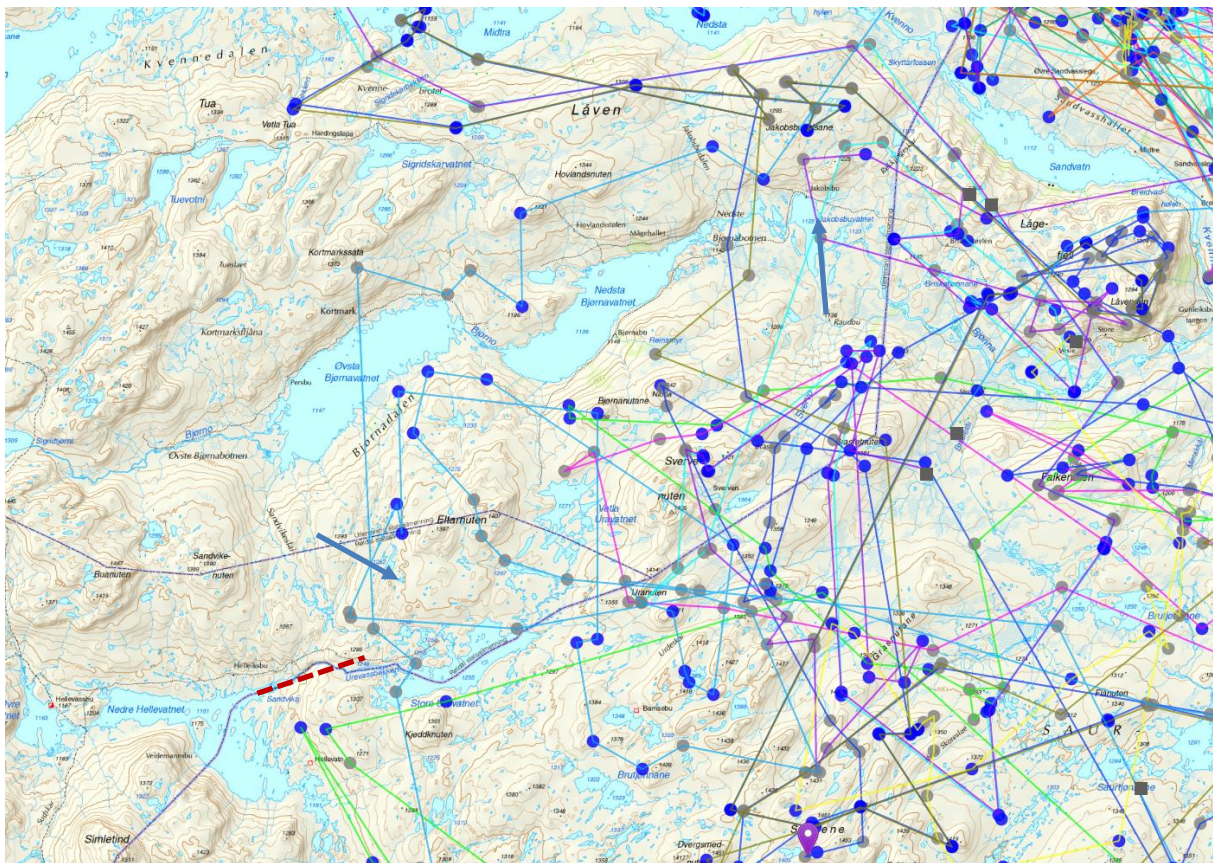
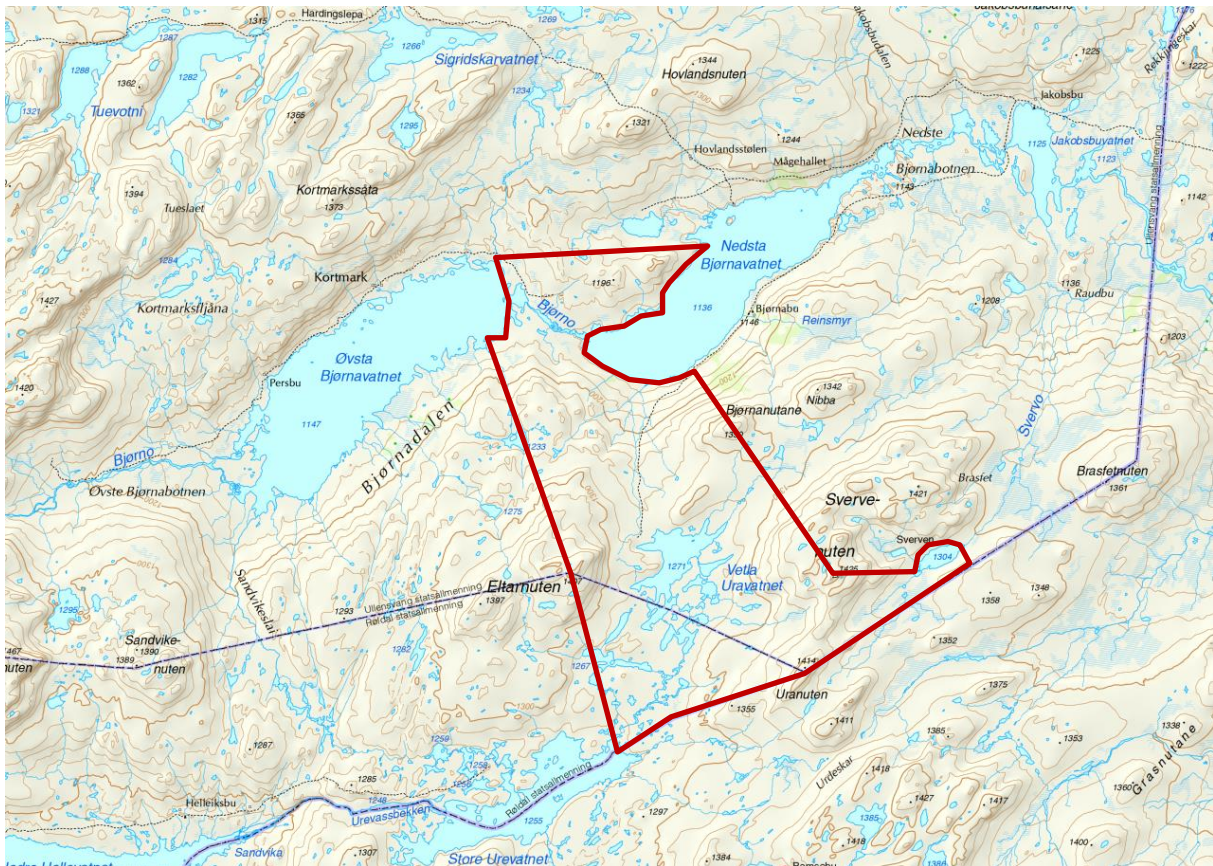
GPS-posisjoner for simler i fredningssona i perioden f.o.m. 2. september t.o.m. 15. september.
Merk at merket simle med posisjoner i Dimmedalshøgden gikk alene.
I Eidfjord ble fredningssona opphevet f.o.m. 2. september

GPS-posisjoner for simler i fredningssona i perioden f.o.m. 16. sept. t.o.m. 22. september.
I Ullensvang ble fredningssona opphevet f.o.m. 16. september.

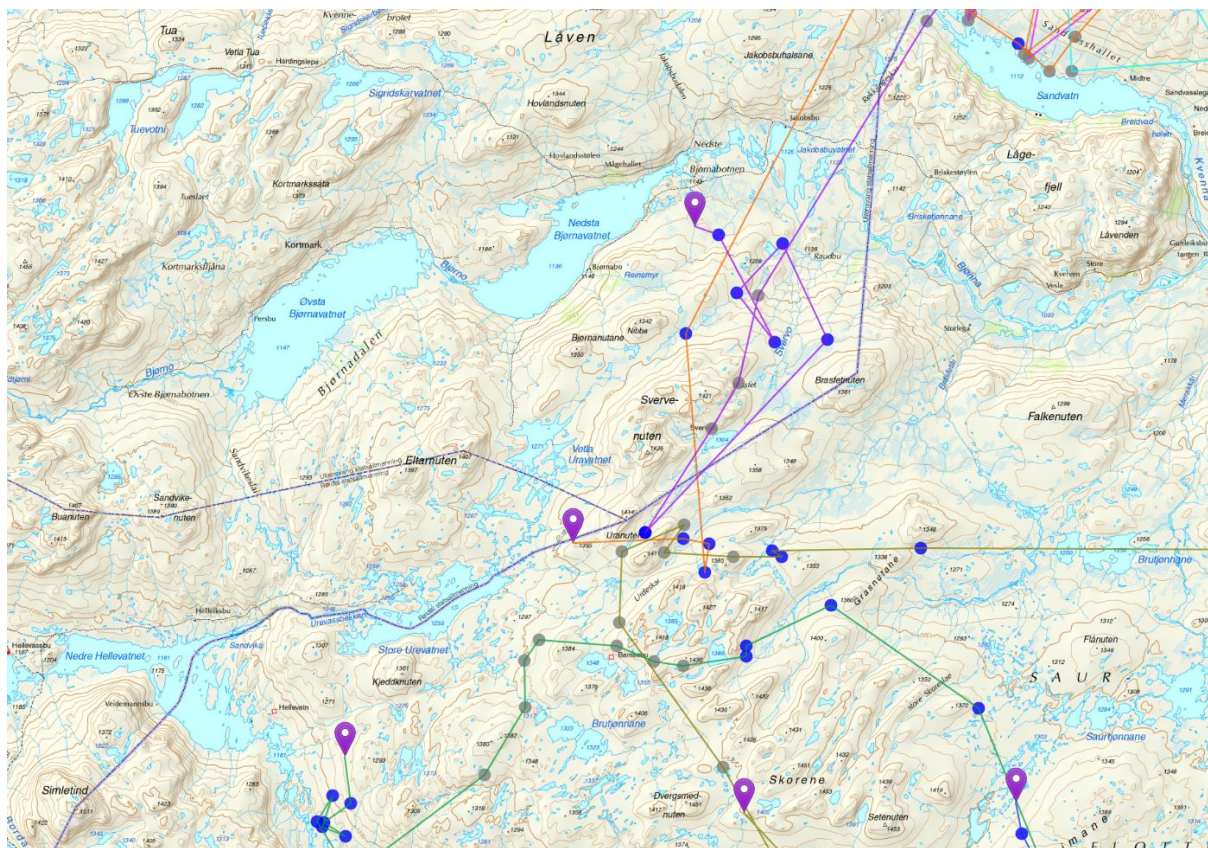

Fredningszone Ullensvang og Røldal statsallmenning

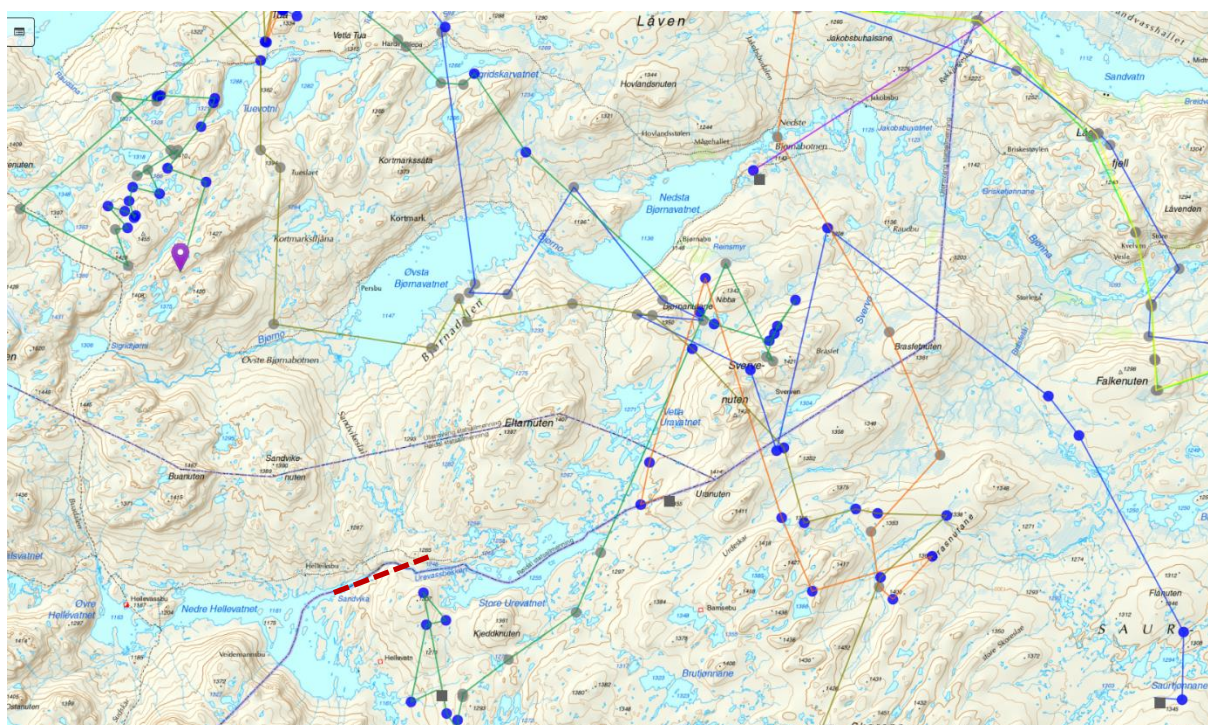

GPS-posisjoner for simler i fredningssona i perioden 10. august t.o.m. 12. september.

GPS-posisjoner for simler i fredningssona i perioden f.o.m. 13. august t.o.m. 15. september.
I Røldal ble fredningssona opphevet f.o.m. 13. september.

GPS-posisjoner for simler i fredningssona i perioden f.o.m. 16. sept. t.o.m. 22. september.
I Ullensvang ble fredningssona opphevet f.o.m. 16. september.

Fredningssone Øvre Numedal statsallmenning

Øvre Numedal fjellstyret valgte å ikke ha fredningssone ved Lågaros høsten 2019. Det har vært varierende erfaring med tidligere fredningssoner og det har lokalt vært ulike syn på effekten og utforming av fredningssonen. Det synes også å være andre brukergrupper enn jegere som i dette området bidrar til å hindre reinstrekket, blant annet fiskere langs Lågen. Fjellstyret ønsket derfor i 2018 å forby fiske på deler av strekningen i jaktperioden. Fjellstyrets vedtak om stans i fisket ble påklaget av Norges Jeger og fiskerforbund m.fl. Miljødirektoratet vurderte (jf. brev 25.06.2018) at Fjellevens § 30 ikke gir hjemmel til å regulere en art av hensynet til en annen. Altså at fjellstyret ikke har hjemmel til å regulere fisket av hensyn til villrein. Vedtaket ble dermed opphevet. Utover anvendelsen av Fjellevens foretok også Miljødirektoratet en vurdering av villreintrekk og forstyrrelser. Direktoratet skriver følgende:

Vi legger vekt på at ferdselshindret i dette tilfellet ikke en konsekvens av menneskeskapt naturinngrep som vei eller hyttebygging. Ferdselshindret er den naturgitte geografiske plasseringen av Geitvassdalen og de utfordringer passeringen av dalen innebærer for villreinen. Det er grunn til å anta at mange statsallmenninger med villrein har tilsvarende problemstillinger. Forskjellige former for friluftsliv påvirker derfor regelmessig villreinens trekk mønstre. Dette må i svært mange tilfeller innenfor visse grenseverdier vurderes som naturlig og normalt.

Menneskelig aktivitet ved ferdselshindre er et generelt problem for villreinen innenfor hele villreinområdet. Fiske som aktivitet kan sammenlignes med kiting, sykling, fotturisme, padling osv. Fjellevens har ikke reguleringsbestemmelser ment for å håndtere denne type utfordringer.

Fredningsområdet ligger sentralt på Hardangervidda. Villreinen bruker også andre trekkruiter til og fra østlige deler av vidda. Passeringen over Geitvassdalen er derfor mindre sentral enn det som er vanlig ved tyngre menneskeskapt inngrep. Dette gir et inntrykk av at hensikten primært har vært bedre tilrettelegging for villreinjakt.

Geitvassdalen er en populær fiskeplass store deler av sommeren. Det er liten grunn til å anta at reguleringen, som stort sett samsvarer med jakttiden for villrein, i særlig grad vil forbedre villreinens årlige vandringsmønstre eller bruk av utmarksarealene totalt sett på Hardangervidda.

Det kan argumenteres med at fredningen vil medføre at flere villrein kommer over til østsiden av Geitvassdalen og at dette vil øke fellingsprosenten. Økt fellingsprosent er ønskelig og særlig på Hardangervidda som tradisjonelt har hatt lave fellingsprosenter. Høy fellingsprosent er ønskelig for å få høy presisjon ved iverksetting av virkemidler. Det finnes imidlertid flere andre grep som også vil øke fellingsprosenten. Som eksempel kan nevnes bedre muligheten for felling gjennom fellesjaktavtaler.

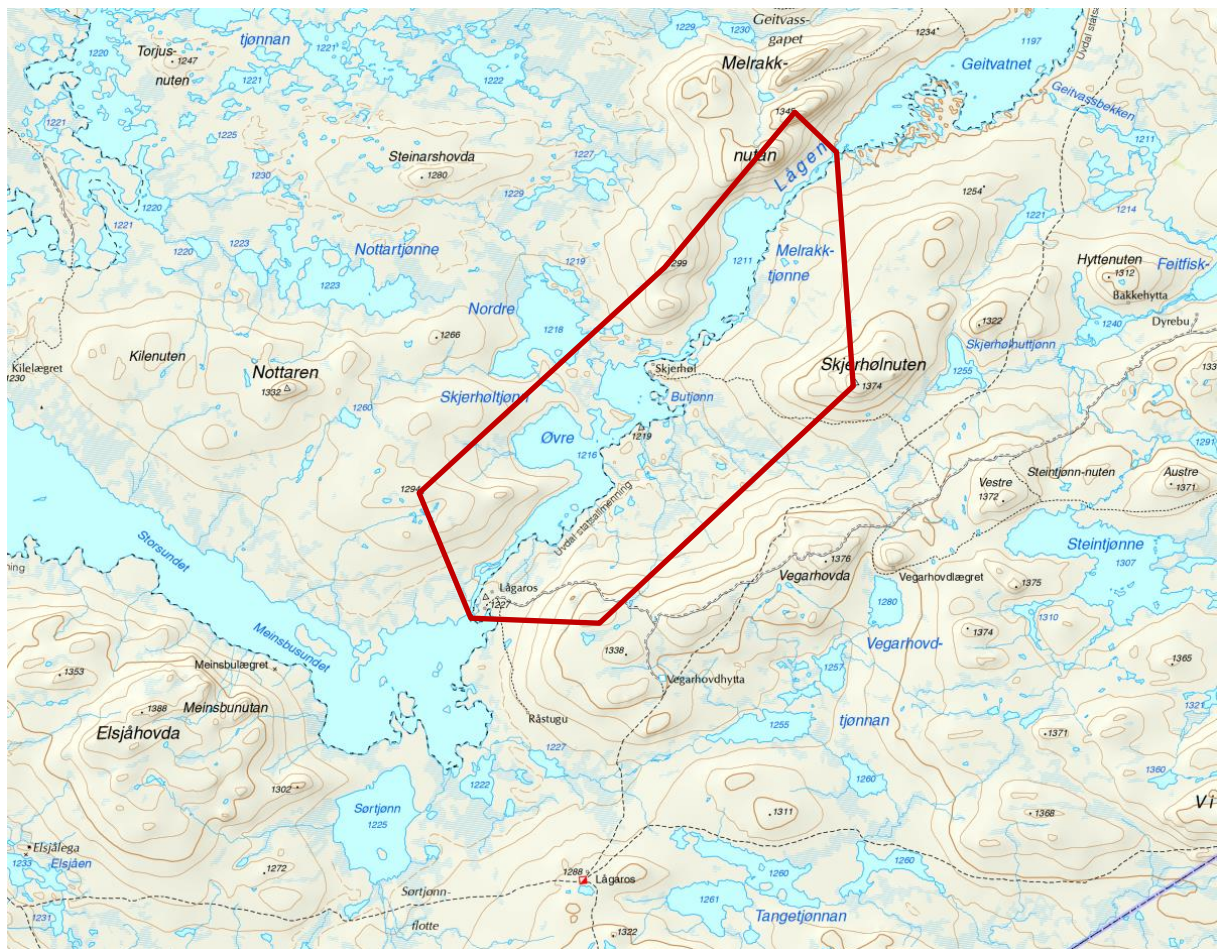
Fjellstyret opplyser at villreinstammen er liten og i en oppbyggingsfase. Det må legges til grunn at argumentet både for å tilrettelegg for villreinjakt og behovet for presisjon i forvaltningen ikke har samme vekt som i de tilfellet hvor villreinstammen er for stor. Viktigheten av å legge til rette for et høyt uttak gjennom jakt vil da være større.

I forhold til dyrevelferdsaspektet skal det understrekes at største påkjenningen på villreinen i denne perioden på året utvilsomt er villreinjakten. Det stressmomentet

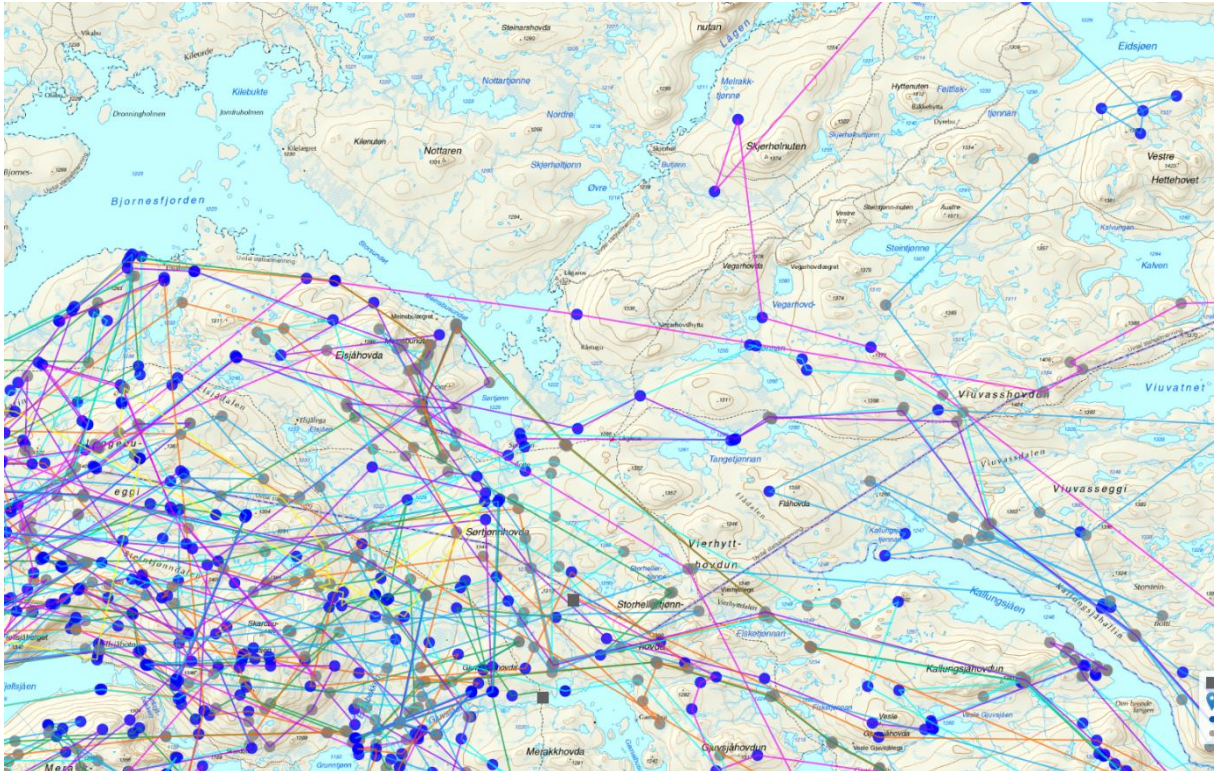
som fiskerne påfører villreinen er i denne sammenheng av liten betydning. Det må samtidig understrekes av villreinen på denne tiden av året er relativt robust generelt og derfor robust mot forstyrrelser spesielt. Dette gjelder i enda større grad når stammen er liten og beitene gir rom for en større bestand. Dette tilsier at villreinen har god næringstilgang og derfor robust mot forstyrrelser.

Denne argumentasjonen og påstandene fra Miljødirektoratet reiser spørsmål som går langt utover fredningssoner. På bakgrunn i dette svaret fra Miljødirektoratet og motstanden fra NJFF mot å tilrettelegge for bedre villreinjakt, valgte Øvre Numedal fjellstyre å ikke ha fredningszone i 2019. En kan imidlertid konkludere med at østlig eller nordlig trekk av villrein gjennom dette området var fraværende i jakta 2019. Det kan også presiseres overfor Miljødirektoratet at hensikten med fredningssonene hele tiden har vært å bedre villreinjakta og at heller ikke «de andre trekkrutene» ble benyttet av villreinen i høst.

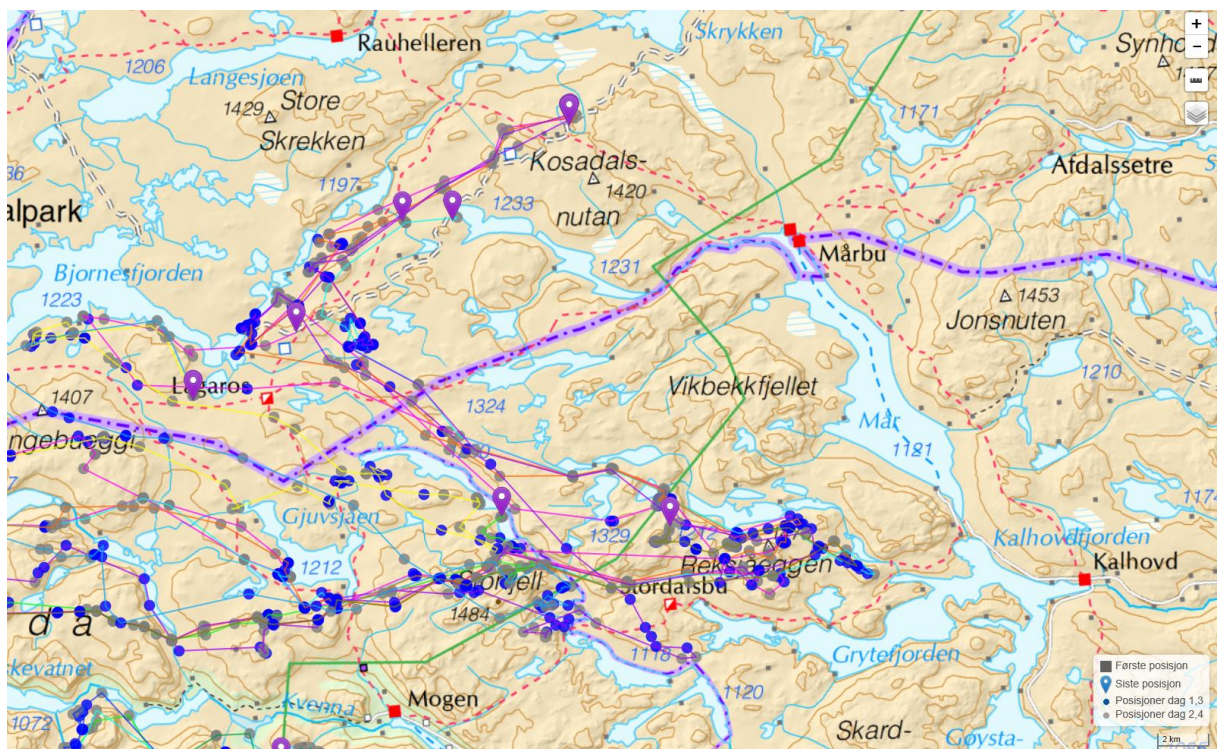

Kart over fredningssonen i 2018. Ingen fredningszone i 2019.

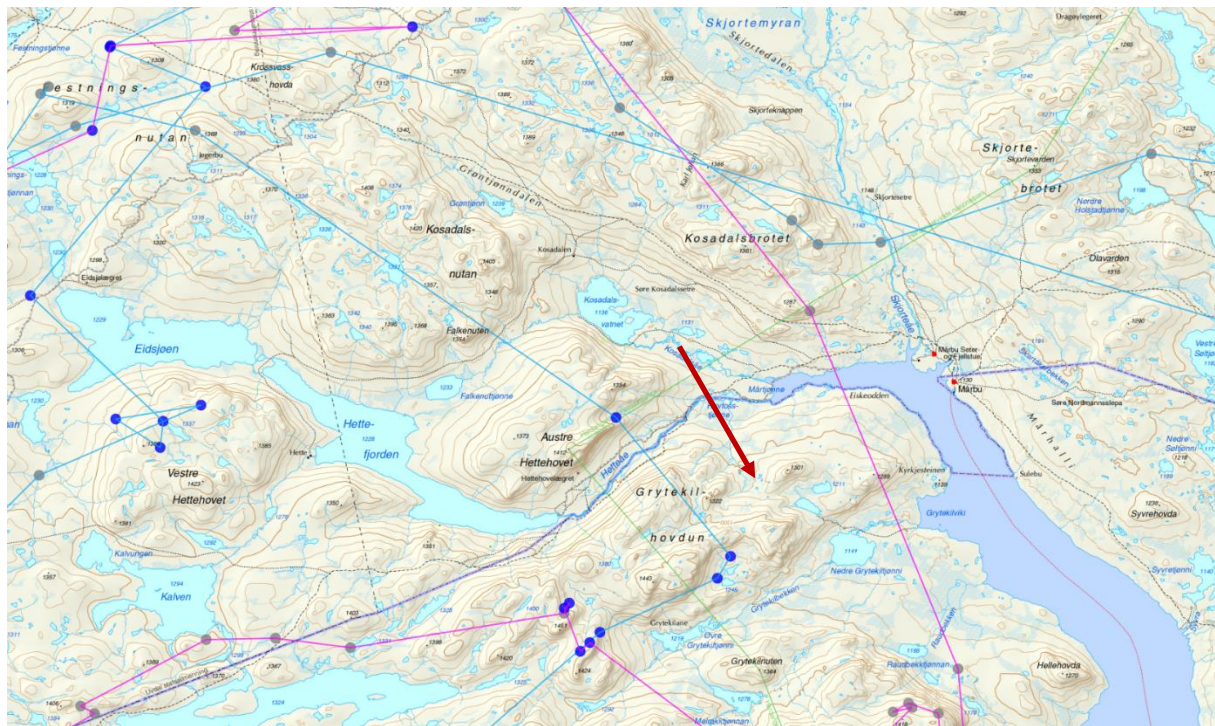
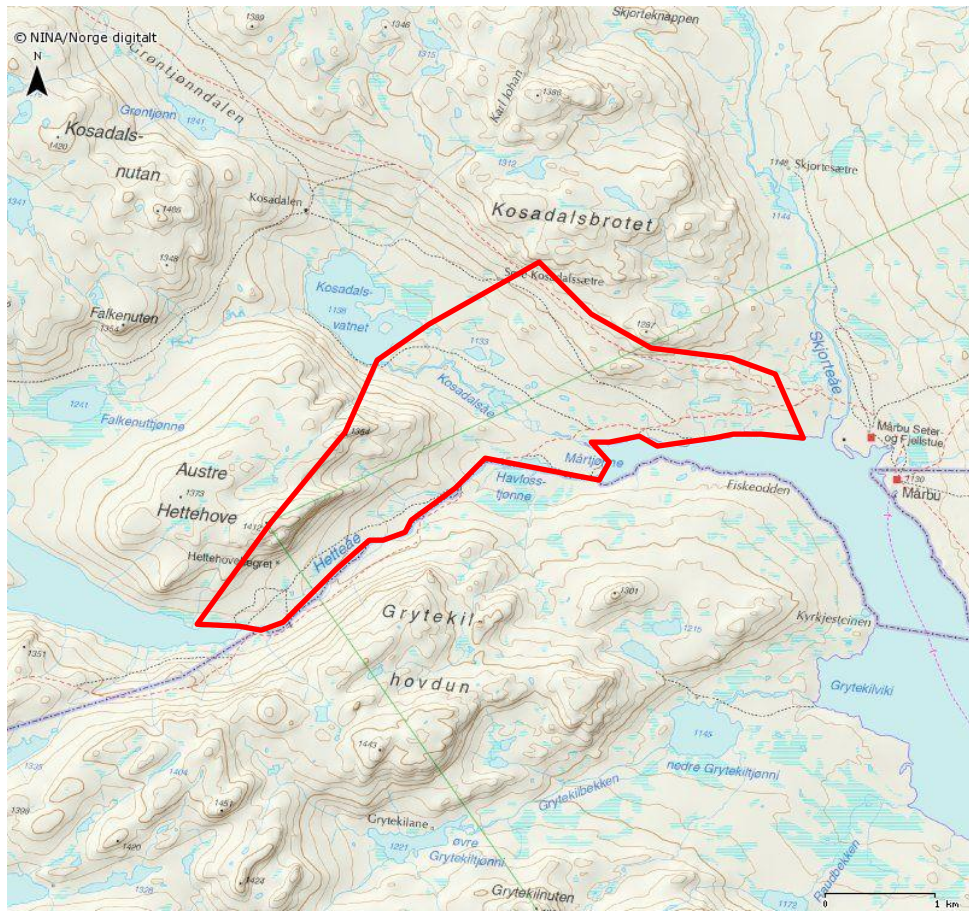
GPS-posisjoner for simler i området Lågaros f.o.m. 10. august t.o.m. 22. september.

GPS-posisjoner for simler i området Stegaros og Lågaros f.o.m. 23. september t.o.m. 2. oktober (etter jakt). Dette viser med all tydelighet at det ikke er mulig for reinen å trekke øst ved Stegaros og at reinen heller ikke har lett for å trekke nord over Lågen. Reinen trekker imidlertid østover langs Lågen.

Fredningszone Havfoss – Opdal Renkompani

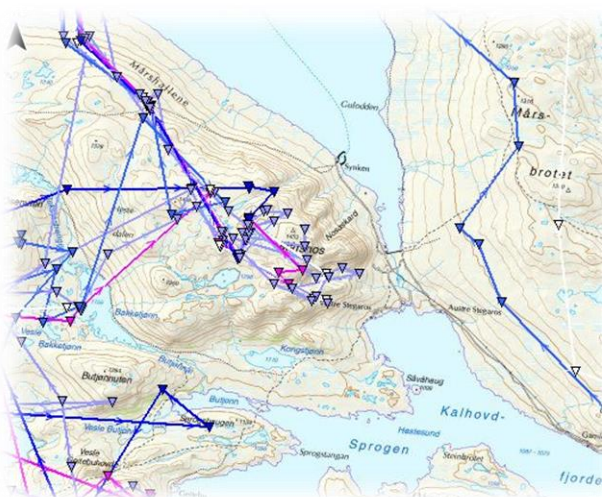
GPS-posisjoner for simler f.o.m. 10. august t.o.m. 22. september.

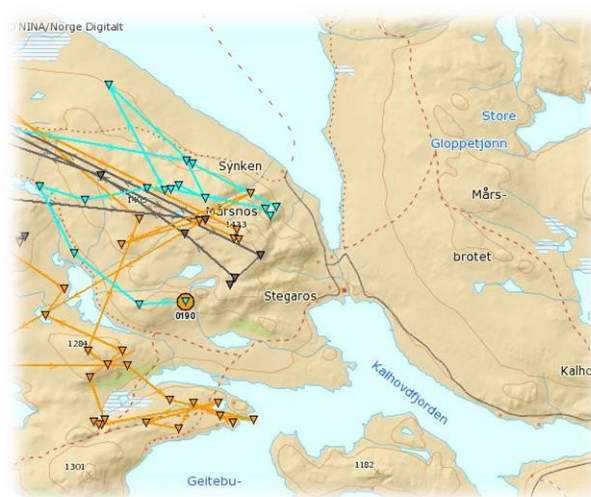
STEGAROS / MÅR

Nesten hvert år kommer reinen trekkende østover mot Stegaros, men blir der effektivt stoppet av folk, veier, trafikk og annen infrastruktur. Dette området er en absolutt barriere i hele barmarks perioden og jakta. Dersom reinen kunnet krysse østover i dette området ville det ha gitt jakt i de østre områdene av Tinn, samt de private områdene øst i Nore og Uvdal. Dette da reinen på trekk vestover i stor grad ville ha blitt presset oppover langs Mår før den kunne trekke vestover. Dette ville også økt muligheten for å få reinen nord for Lågen og dermed inn i Hordaland på tur vestover. Dette bl.a. gjennom bruk av det gamle trekket over Høljabrotet og videre inn i Geitvassdalen.

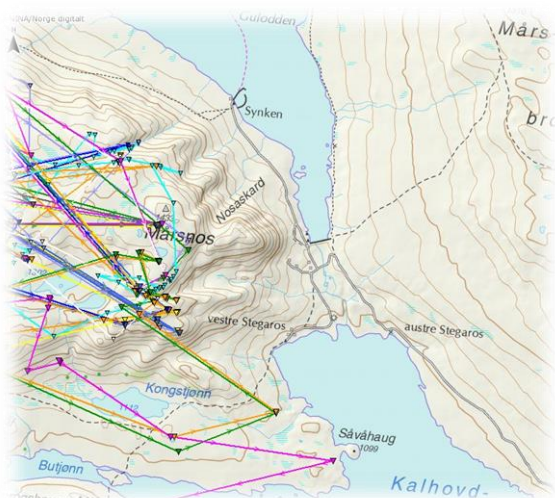
Dette området synes å ha en nøkkelrolle for å bedre reinens områdebruk i jakta. Det må skje en radikal omlegging av all infrastruktur og bruk av dette området. Dette er noe både grunneiere, offentlige myndigheter og andre aktører i området må ta tak i for å se om det kan finnes avbøtende tiltak.

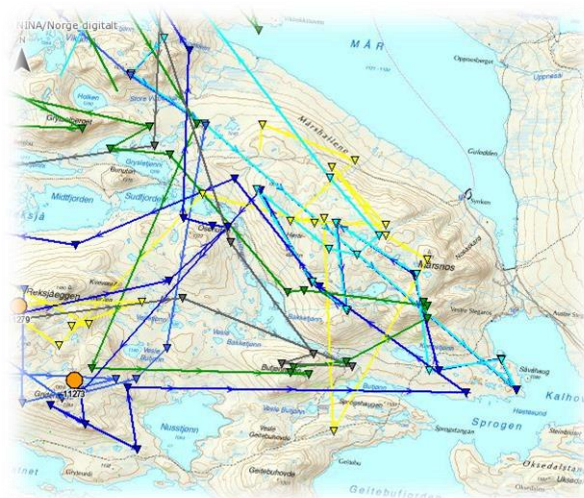
2013

2015

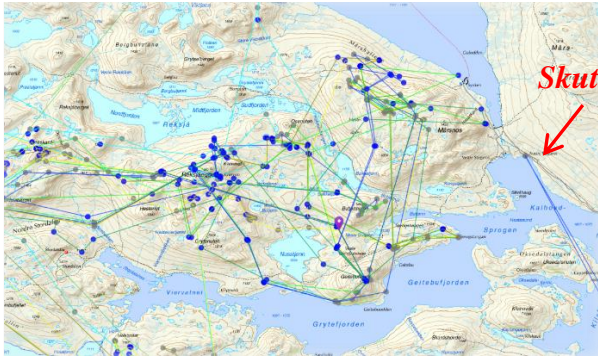

2014

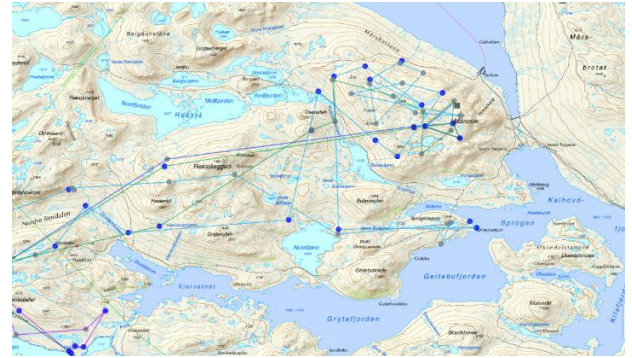

2016

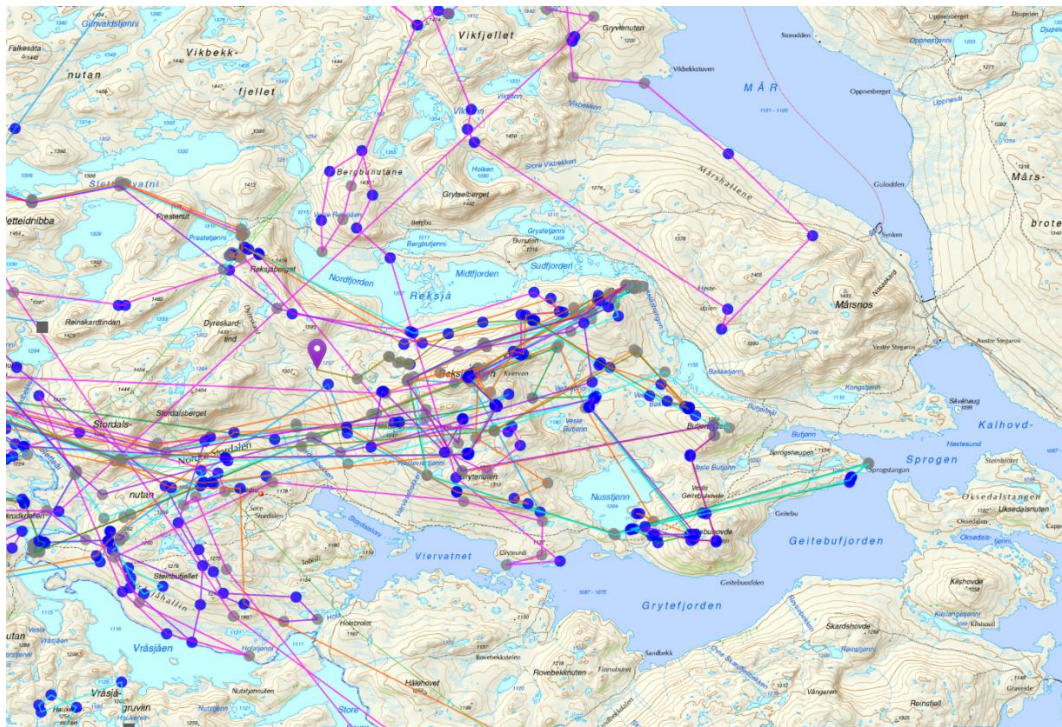

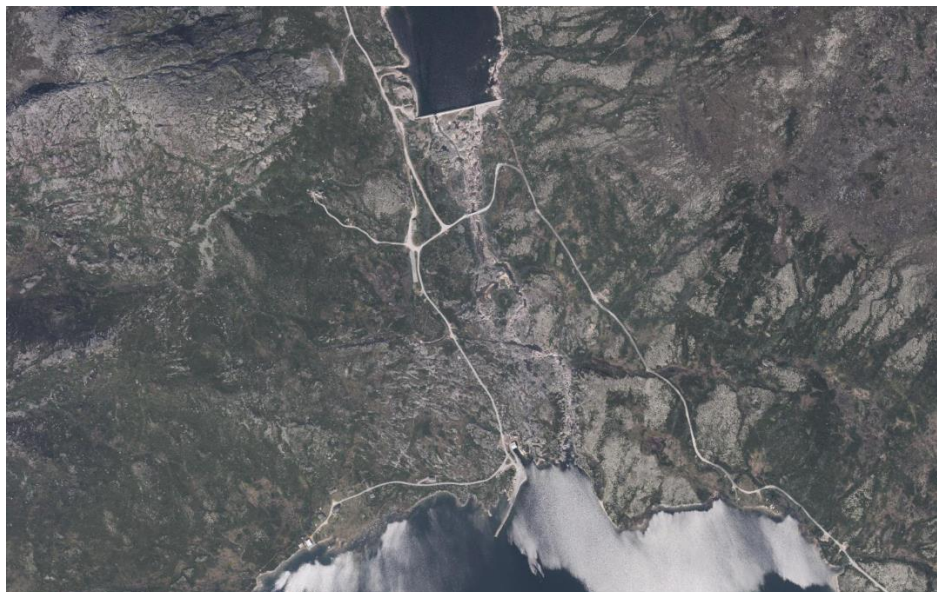
2017

2018

2019

INNLEVERING / UTFYLLING AV KONTROLLKORT

For at villreinutvalet skal ha mulighet til å innhente mye av de opplysningene som fremkommer av denne rapporten, er det helt avgjørende at alle kontrollkort som det er felt dyr på blir levert inn. Innleveringen god, men det er variasjoner på hvordan kortene blir utfylt. Av brukte kort er 97 % innlevert.

For å få en oversikt over kortflyt / overføring av kort mellom vald er det ønskelig at jegeren på kontrollkortet påfører fellingssted. Det er valdnummeret til det vald dyret er felt på som ønskes – ikke stedsnavn. Et flertall av jegerne har de siste årene angitt fellingssted ved stedsnavn og ofte svært lokale navn. Dette gjør det både tidkrevende og i blant umulig å vite hvilket vald dyret er felt på. Jegere på vald i Vinje er de flinkeste til å angi valdnummer for hvor dyret er felt. I Tinn som er ett vald med flere jaktfelt, angir jegerne nesten utelukkende stedsnavn i stedet for jaktfeltnavn.

Tabell 3: Kommunevis oversikt over andel av kontrollkorta hvor fellingssted (vald nr / stedsnavn) var angitt på kontrollkortet.

Kommune	Andel av innleverte kort hvor fellingssted (vald nr.) er påført						
	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Nore og Uvdal	79 %	95 %	72 %	67 %	74 %	79 %	60 %
Tinn	78 %	91 %	80 %	47 %	57 %	65 %	34 %
Vinje	93 %	88 %	89 %	87 %	74 %	79 %	53 %
Odda	69 %	80 %	78 %	83 %	86 %	88 %	59 %
Ullensvang	72 %	83 %	68 %	71 %	78 %	64 %	53 %
Eidfjord	83 %	82 %	71 %	90 %	41 %	70 %	46 %
Ulvik	96 %	100 %	78 %	100 %	96 %	87 %	65 %
Hol	100 %	92 %	79 %	54 %	71 %	52 %	71 %
Hele vidda	83 %	88 %	79 %	75 %	70 %	74 %	51 %

OVERFØRING AV KORT

I offisiell fellingsstatistikk blir felling registrert på det vald som har fått utstedt fellingstillatelsen uavhengig av hvilket vald dyret er felt på. Dette gjør at vald som ikke har hatt dyr i jakta kan ha god felling iht. fellingsstatistikken. Vald med dyr og som mottar kort fra andre vald vil i realiteten ha større felling enn det som registreres. Nedenfor er det satt opp en kommunevis oversikt over antall dyr felt etter overføring. Dette iht. det som fremkommer av opplysninger på kontrollkortene. Tallene er minimumstall. Minst 104 dyr er felt i Vinje på kort tilhørende vald i en annen kommune. I de aller fleste tilfeller er det kort som er kjøpt opp av jegere / rettighetshavere på vald i Vinje og ikke jegere fra andre vald / kommuner som har reist til Vinje. Vinje er kommunen med størst mottak av kort fra andre kommuner.

Nore og Uvdal: 6 av 113 felte dyr er felt etter overføring til annet vald. Alle disse er 2 stk. felt i Vinje

Tinn: Tinn kommune er ett vald (HA-Tinn) som igjen er oppdelt i mange utmarkslag / jaktfelt. Med manglende / varierende merking av korta er det ikke mulig å få en god oversikt over kortflyten mellom jaktfeltene i Tinn. Ut fra dyras områdebruk og fellingsresultat må det være en del overføring av kort mellom jaktfeltene. Av 214 felte dyr er 26 stk. felt i Vinje.

Vinje: Minst 26 av 397 dyr er felt etter overføring til annet vald. Av disse er 2 dyr registrert felt etter overføring til Tinn.

Odda: Minst 47 av 169 dyr er felt etter overføring til annet vald. Av disse er 3 dyr felt i Vinje.

Ullensvang: Minst 35 av 190 dyr er felt etter overføring til annet vald. Av disse er 2 dyr felt i Tinn og 26 dyr felt i Vinje.

Eidfjord: Minst 31 av 100 dyr er felt etter overføring til annet vald. Av disse er 26 dyr felt i Vinje.

Ulvik: 18 av 24 dyr er felt etter overføring til vald i annen kommune. Av disse er 13 dyr felt i Nore og Uvdal og 5 dyr felt i Vinje.

Hol: 42 av 42 felte dyr er felt i andre kommuner. 26 dyr er felt i Tinn og 16 dyr er felt i Vinje.

Ut fra informasjonen på kontrollkorta vet en med sikkerhet at 231 dyr er felt etter overføring til annet vald. Da er overføring mellom jaktfelt i HA-Tinn ikke tatt med. Dette utgjør 18,5 % av alle felte dyr og utgjør et minimumstall for overføring av kontrollkort mellom vald.

INNLEVERING OG REGISTRERING CWD-PRØVER

Hovedformålet med årets jakt og felling av voksne bukker, var innsamling av cwd-prøver. Felling av dyr uten innlevering av prøver hadde slik ingen hensikt og ville bare gi negative konsekvenser for bestanden. Dette da felte dyr uten innlevert cwd-prøve må erstattes med nye felte dyr kommende år. Pr. 22.11.2019 var det i Veterinærinstituttet sin oversikt levert 1.198 prøver fra Hardangervidda høsten 2019. Dette betyr at det er levert prøver fra 96% av ordinært felte dyr. Tar en med skadde dyr (1,5 år og eldre) felt og registrert som fallvilt, er det levert inn prøver fra 92% av felte dyr. Dette er meget bra, men betyr også at det trolig mangler prøver fra 106 dyr. Dette må kompenseres med felling av nye 100 bukker eller 300 simler i 2020. En cwd-prøve fra voksen bukk teller nå 3 ganger (tidligere 2 ganger) så mye som en prøve fra voksen simle i smitteopplagsmodellen.

I tillegg til hjerneprøve skulle jegerne sende inn lymfeknuter. Dette er meget viktig da cwd kan oppdages tidligere i lymfeknuter enn i hjerneprøver. Lymfeknuter har som følge av dette større verdi i smitteopplagsmodellen enn hjerneprøver. Dette gjelder spesielt for yngre dyr. I kommende år hvor det i tillegg til voksen bukk trolig skal felles simler og ungdyr, blir innlevering av lymfeknuter meget viktig. Dette for å få full nytte av innlevert cwd-prøve og raskere kunne nå 99% sikkerhet for smittefrihet. I 2019 var lymfeknuter med i 77% av innleverte prøver. Dette bør bli bedre de kommende år.

Veterinærinstituttet har gitt tilbakemelding om at mange prøver fra Hardangervidda har dårlig kvalitet. Dette kan være både måten prøven er tatt ut på og ikke minst alder på prøven. For mange prøver har det gått litt lang tid fra prøven ble tatt til prøven kom frem til Veterinærinstituttet. Dette henger nok i stor grad sammen med det faktum at mange jegere ligger lenge i fjellet og at det spesielt tidlig i jakta kan være utfordrende å holde prøvene kjølig. Jegerne bør her se hvilke muligheter de har til eventuelt å sende prøvene med andre jegere som skal ut av fjellet og hvordan prøvene eventuelt kan oppbevares mer kjølig.

Ved innsending av CWD-prøve skulle jegerne på www.hjorteviltregisteret.no registrere opplysninger om felt dyr og strekkode for innsendt prøve. På denne måten ville cwd-prøve analysert av Veterinærinstituttet kunne kobles mot opplysningene om det felte dyret, slik som kjønn, alder, fellingssted osv. Via hjorteviltregisteret kunne da jeger sjekke resultatet av prøven. Det viser seg imidlertid at ikke alle jegerne har registrert opplysningene på hjorteviltregisteret og at mange nok ikke har klart å registrere opplysningene riktig. Dette skyldes nok både det faktum at det i starten av jakta var en del tekniske problemer både på nettsiden og App for registrering av opplysninger / cwd-prøve, samt at brukervennligheten nok kunne vært bedre. På hjorteviltregisteret ble det registrert opplysninger om ca. 900 felte dyr, hvorav 700 av disse hadde oppgitt at det var levert cwd-prøve. Dette betyr at det mangler opplysninger om kjønn og alder mm. for 500 innleverte cwd-prøver.

Villreinutvalet har i etterkant av jakt fått oversikt over alle cwd-prøver Veterinærinstituttet har registrert fra Hardangervidda eller mener kan være fra Hardangervidda. Gjennom direkte kontakt med jegere, sjekk av kontrollkort ol. har en klart å fremskaffe opplysninger om mange av prøvene. Blant annet er det funnet ca. 70 prøver fra andre villreinområder som var registrert på Hardangervidda. Tilsvarende kan det være prøver fra Hardangervidda som er registrert på andre villreinområder, uten at dette er kontrollert. En del prøver med ukjent opphav er også funnet å komme fra Hardangervidda. Veterinærinstituttet vil rette opp sin statistikk iht. ny informasjon omkring enkeltprøver. Det er imidlertid slik at eventuelle rettinger som gjøres i Veterinærinstituttet sin statistikk ikke fører til rettinger av opplysningene på hjorteviltregisteret.

Menge jegere (både de som har prøvd å registrere opplysninger om felte dyr på hjorteviltregisteret og de som ikke har gjort dette) opplyser at de sammen med innsendt prøve har lagt med utfylt merkelapp (som egentlig er tenkt benyttet ved innlevering av underkjeve). Opplysningene på merkelappen blir imidlertid ikke registrert av hverken Veterinærinstituttet eller hjorteviltregisteret.

I 2019 var så godt som alle felte dyr voksne bukker og manglende opplysninger om kjønn og alder var slik «av mindre betydning», da det er lett å anta kjønn og alder når tallene skal inn i smitteopptagelsesmodellen for beregning av grad av smittefrihet. I kommende år når det skal felles dyr av alle kategorier, må dette bli bedre. For å få riktig opplysninger for flere prøver bør følgende kunne gjøres i 2020:

- Ytterligere informasjon overfor jegerne om viktigheten av og hvordan registrere opplysninger på hjorteviltregisteret.
- Hjorteviltregisteret må bli mer brukervennlig. Det bør kun være ett skjermbilde jegeren får opp hvor alle opplysninger om felt dyr og cwd-prøve skal registreres.
- Veterinærinstituttet må når de åpner tilsendte konvolutter med cwd-prøver, notere opplysninger om kjønn, alder og eventuelt villreinområde, som fremkommer av eventuelt medsendte merkelapper. Opplysningene kan føres direkte på strekkodelapp som er festet på prøveglasset og registreres sammen med de andre opplysningene (jegers navn, tlf-nr., kommune/villreinområde).

I etterkant av årets jakt har Veterinærinstituttet beregnet at det nå er 83 – 86 % sannsynlighet for at cwd ikke finnes på Hardangervidda. Det er med dette svært gode muligheter for at Hardangervidda etter jakt 2020 er godt over 90% sikkerhet for smittefrihet, noe som var første delmål og krav fra Mattilsynet.